

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 7, 2011

[Назад](#)

[Головна](#)

УДК 338

Л. В. Левковська,

*ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник*

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ КОРПОРАТИВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Вступ. Основною тенденцією сучасного світу є інформатизація всіх сфер суспільного життя. Існують суттєві суперечності щодо того, наскільки інформатизація змінює суспільство і чи є такий його стан, який називають інформаційним суспільством, принципово новим порівняно з індустріальним [1, 2]. Можна погоджуватися з такою позицією, можна дискутувати, однак незаперечним фактом є надзвичайно швидке поширення інформаційних технологій в усіх сферах: економіці, науці, політиці, культурі тощо [3, 4, 5]. На сучасному етапі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) відбувається інтенсивне формування світового інформаційного простору, в якому підсистемами є глобальні сегменти економічної, наукової, політичної, культурної інформації тощо [3].

Постановка проблеми. Термін *інформаційне суспільство* вживається не для означення особливого суспільного ладу з домінуючою роллю інформації, а в значенні суспільства, де поширені інформаційно-комунікаційні технології.

Наближення до ринкової економіки, що намітилося в Україні, вимагає нових підходів до управління: пріоритетними стають економічні, ринкові критерії ефективності, підвищуються вимоги до гнучкості. Науково-технічний прогрес і динаміка зовнішнього середовища примушують сучасні підприємства перетворюватися на все складніші системи, для яких потрібні нові методи забезпечення управління.

Світовий досвід у сфері корпоративного управління висвітлено у працях А. Алчіана, Ф. Ансоффа, А. Берлі, О. Вільямсона, А. Демб, М. Дженсена, Г. Демсеца, П. Друкера, Л. Зінгалеса, Дж. Колемана, Р. Коуза, С. Лемма, Р. Лопез, Ф. Лопеса-де-Силанеса, Г. Мінза, У. Меклінга, Дж. Нівета, Ф. Нойбауера, Т. Пітерса, С. Пішпека, Р. Раяна, М. Роу, С. Соссє, Дж. Стігліца. В. Стернберга та інших зарубіжних дослідників цієї проблеми. Проте праці названих учених здебільшого стосуються побудови ієрархізованої моделі корпоративного управління і майже не досліджуються віртуальні організаційні форми з їхньою неієрархізованою організаційно-управлінською моделлю корпоративного управління.

Вивчення наукової літератури, яка обґрунтовує методологію та методику дослідження корпоративного управління, свідчить про відсутність комплексних досліджень у цій сфері стосовно умов мережевої економіки, мережових організаційних форм та віртуальних корпоративних об'єднань. Це зумовлює необхідність проведення глибокого наукового аналізу корпоративного управління та визначення напрямів його вдосконалення з урахуванням світового досвіду та сучасних тенденцій.

Інформатизація практично всіх галузей економіки регіонів України та освоєння господарюючими суб'єктами інформаційно-комунікативних Інтернет-технологій мають величезний вплив на розвиток економічних відносин у середовищі регіонального бізнесу: виникають нові форми взаємодії господарюючих суб'єктів і змінюються інформаційно-організаційні структури управління регіональним бізнесом.

Тому обґрунтування методології розвитку регіональної мережевої економіки і розробка механізмів управління її інфраструктурою необхідні для ефективного розвитку регіонального бізнесу. Вирішення цих проблем забезпечить ефективний економічний розвиток і зростання економіки регіонів України в найближчому майбутньому. Регіональна мережева економіка є інтерактивним середовищем, в якому на високій швидкості, з мінімальними виробничими і транзакційними витратами реалізуються соціально-економічні і товарно-грошові відносини між господарюючими суб'єктами з використанням інтерактивних можливостей глобальної мережі Інтернет і сучасних інформаційних технологій.

Зараз регіональна мережева економіка перебуває на стадії активного формування і становлення. Зафіксована поява нових соціально-економічних напрямів розвитку регіонального бізнесу, значення і можливі наслідки використання яких недостатньо вивчені: регіональні системи електронних платежів і управління банківськими рахунками через Інтернет, електронна комерція і віртуальні торговельні майданчики, електронні магазини і представництва господарюючих суб'єктів в Інтернеті є основою функціонування регіональної мережевої економіки.

Крім того, проблема управління розвитком регіональної мережевої економіки характеризується сьогоднію недостатністю наукового опрацювання, хоча реальні темпи її розвитку особливо високі в економічно розвинених регіонах України. Сучасна економічна теорія практично ігнорує інформаційний аспект взаємодії господарюючих суб'єктів, що здійснюють свою діяльність у сферах розподілу і виробництва, тому не має адекватного інструментарію для дослідження мережових форм їх спільної діяльності в умовах регіональної мережевої економіки.

У сучасних умовах соціально-економічне становище регіонів в Україні пов'язане з виникненням парадоксальної ситуації: з одного боку, спостерігаються пов'язані з розвитком Інтернет-технологій радикальні зміни в економічному розвитку регіонів на основі інформаційних взаємодій господарюючих суб'єктів, з іншого – фундаментальні основи соціально-економічної теорії не розкривають в явному вигляді понять інформаційних взаємодій між економічними і господарюючими суб'єктами.

Домінуюча нині теоретична картина економічного розвитку регіонів описує лише взаємодії господарюючих суб'єктів переважно як процес товарообміну, регульованого ринковими механізмами, і як реакції соціально-економічного середовища на стимули, що регулюються громадськими інститутами. Традиційні наукові теорії практично не дають загального визначення соціально-економічних взаємодій між господарюючими суб'єктами, що, як відомо, за своєю природою засновані на обміні інформацією. Тому в науковому пізнанні соціально-економічного розвитку регіонів існує певний пропуск, унаслідок того, що ігнорується наявність інформаційних взаємодій між економічними індивідами, і тим більше, у теорії не описані прямі інформаційні взаємодії.

Зазначимо, що регіональну мережеву економіку ми розглядаємо як:

- інфраструктуру регіональної економіки в рамках формування просторової економіки;
- господарський механізм забезпечення взаємодії регіональної економіки і довкілля в умовах розвитку глобалізації;
- технологічну основу підтримки і розвитку міжгалузевих і міжрегіональних зв'язків з підтримки життєзабезпечення регіональної економіки.

На наш погляд, визначальними для ефективного розвитку і функціонування регіональної мережевої економіки як складного явища є такі ключові процеси (рис. 1).

Рис. 1. Фундаментальні процеси розвитку і функціонування регіональної мережевої економіки

Структурний розподіл цих процесів реалізований на основі їх різних типів, а саме технологічних, інформаційних, інституціональних, організаційних та економічних процесів. Зазначимо, що наведені складові можуть бути базисом для розробки й обґрунтування певної сукупності умов ефективного розвитку і функціонування регіональної мережевої економіки.

Для повноцінного формування інститутів регіональної мережевої економіки необхідно розробити як загальні умови, так і приватні принципи її ефективного розвитку. Ці розробки мають бути адекватні новому інтерактивному "місцю існування" регіонального бізнесу з інтенсивними інформаційними обмінами і постійно масштабованими зв'язками між господарюючими суб'єктами.

Крім цього, необхідно сконструювати і теоретично обґрунтувати відповідні мережеві та інституціональні інфраструктури в рамках теоретичної концепції мережевого бізнесу, що дасть змогу реалізувати на практиці всі потенційні переваги нового економічного середовища.

При цьому формування і розвиток регіональної мережевої економіки будуватиметься на принципах ефективного розвитку і функціонування, які є основою для розробки принципів локальних підсистем нижчого рівня ієрархії, що входять в її інфраструктуру, зокрема систем електронної комерції та торгівлі.

Фундаментальні процеси, що забезпечують ефективне формування і розвиток регіональної мережевої економіки, ми використовуємо як основу для обґрунтування базових умов її ефективного розвитку і функціонування, а саме:

- розвиток і поширення Інтернет-технологій, що створює технологічні умови для формування і розширення масштабів регіональної мережевої економіки. Вони містять засоби оперативного обміну і поширення інформації, а також створення й підтримки інформаційних ресурсів в Інтернеті;
- масштабне перенесення в електронне середовище мережі Інтернет різних видів соціально-економічної діяльності, що на наш погляд, повинно стимулюватися регіональними і місцевими органами державної влади. Інструментами привертання уваги покупців і бізнесу до перенесення своєї діяльності в Інтернет можуть бути організаційно-економічні переваги електронної комерції, описані нами раніше;
- перетворення традиційних організацій у мережеві структури, що вкрай важливо для розвитку регіональної мережевої економіки. Цей процес охоплює всю ієрархічну вертикаль в економіці регіону і мережева організація може бути застосована як до невеликих підприємств або компаній, так і утворюваних ними фінансово-промислових груп.

Розвиток Інтернет-технологій поступово сприятиме формуванню нового мережевого механізму координації і зміцнюватиме його позиції по відношенню до ринкового і командного механізмів. В умовах регіональної мережевої економіки він стане домінуючим інструментом узгодження спільної діяльності господарюючих суб'єктів, а також інших учасників мережевого бізнесу, основу якого становитиме їх інформаційна взаємодія.

Основою виживання і процвітання соціально-економічних агентів в умовах регіональної мережевої економіки є наступні правила:

- необхідно поставляти на Інтернет-ринок безкоштовні послуги, продукти (наприклад, інформаційні) для можливо ширшого кола майбутніх потенційних покупців модернізованого (оновленого) однойменного продукту;
- надаючи один продукт безкоштовно, необхідно продавати одночасно інші продукти аналогічного сегменту ринку;
- формування в перспективі потрібного для підприємця обсягу попиту на певний продукт повинно базуватися на наданні зацікавленим покупцям первинної версії цього продукту в безкоштовне користування.

Реалізація умов формування і розвитку регіональної мережевої економіки, а також принципів її ефективного функціонування сприятиме успішнішому здійсненню комерційної діяльності господарюючих суб'єктів на регіональних електронних ринках.

Регіональна мережева економіка є елементом, що підлеглий глобальній мережі Інтернет, а саме її інтерактивному середовищу. Це обумовлено тим, що техніко-технологічним "засобом реалізації" регіональної мережевої економіки є саме глобальна мережа Інтернет. У свою чергу, мережевий бізнес, що становить основу регіональної мережевої економіки, у рамках запропонованої нами моделі розділено на дев'ять засадничих напрямів.

Побудована структурна організаційно-економічна модель регіональної мережевої економіки дає змогу, на наш погляд, сформувати уявлення про неї як нову форму розвитку економіки регіону (рис. 2).

Рис. 2. Структурна модель регіональної мережевої економіки

Разом з тим ми пропонуємо модель, у рамках якої представлені організаційні, економічні, технологічні, ринкові та інформаційні механізми ефективного управління розвитком регіональної мережевої економіки (рис. 3).

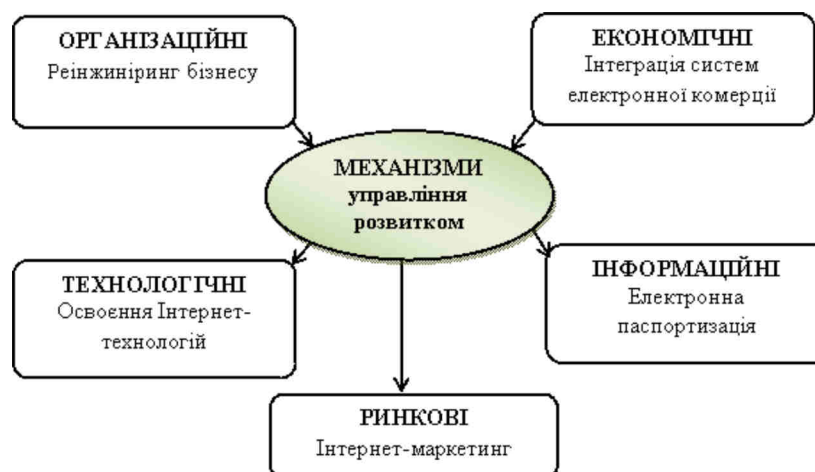

Рис. 3. Модель управління розвитком регіональної мережевої економіки

Механізм реінжинірингу бізнесу господарюючого підприємства, що функціонує в умовах регіональної мережевої економіки, визначений як процес заміни багатогранної ієрархічної моделі управління підприємством на нову мережеву модель, ефективнішу та адаптивну до сучасних економічних умов.

Застосування реінжинірингу, на наш погляд, може привести до двох організаційних моделей управління господарюючим суб'єктом: мережевої структури великої компанії або сукупності (мережі) підприємств.

У першому випадку велике підприємство збирає навколо себе фірми меншого розміру, доручаючи їм виконання різних спеціальних завдань. Фірми можуть мати власні підрозділи, необхідні для виробництва, але повинен забезпечуватися дуже високий ступінь спеціалізації їх бізнесу. При цьому мережа є формально ієрархізованою мережевою структурою, в якій велике підприємство займає домінуюче положення в ділових операціях, будучи головним замовником.

При утворенні мережі підприємств існує певна сукупність близьких за розміром компаній, більшість з яких юридично самостійні, але підтримують стійкість один одного, наприклад у господарському плані. Подібна "співдружність", діюча часто в межах одного регіону або в рамках одного виду діяльності, підвищує конкурентоспроможність вироблюваних товарів і послуг. Постійність зв'язків, які управляються декількома ключовими фірмами, стимулюючими інноваційний і комерційний процеси, спрощує управлінські завдання малих і середніх підприємств — членів мережі.

Механізм інтеграції систем електронної комерції у структуру бізнес-процесів господарюючих підприємств нерозривно пов'язаний з реінжинірингом їх бізнесу. У систематизованому вигляді основні елементи інфраструктури електронної комерції інтегровані до структури сучасного господарюючого підприємства, що працює в умовах регіональної мережевої економіки (рис. 4).

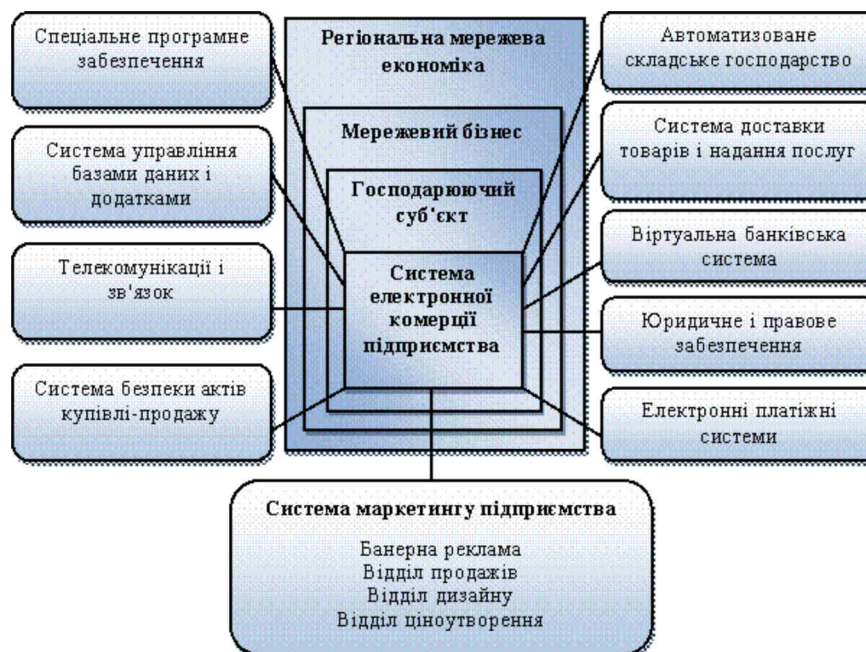

Рис. 4. Інфраструктура системи електронної комерції, інтегрована до структури сучасного господарюючого підприємства

До головних елементів інфраструктури системи електронної комерції, що виконує найбільш важливі функції, на наш погляд, необхідно віднести: систему безпеки актів купівлі-продажу, електронні платіжні системи, систему доставки товарів і надання послуг, службу маркетингу підприємства.

Очевидно, що використання систем електронної комерції обумовлює необхідність розробки у структурі бізнес-процесів господарюючого підприємства додаткових, раніше не вживаних у традиційному середовищі компонентів.

Механізм освоєння інтернет-технологій є одним з найбільш важливих в управлінні регіональною мережевою економікою, який забезпечує зниження трансакційних витрат господарюючих підприємств і тим самим сприяє підвищенню ефективності регіонального бізнесу. Інтернет-технології містять засоби оперативного обміну і поширення інформації, необхідні для повноцінного функціонування електронного документообігу підприємства без просторових обмежень.

Електронний документообіг, або електронний обмін даними (ЕОД) є обмін структурованою і стандартизованою соціально-економічною та іншого виду інформацією між агентами мережевого бізнесу на основі використання сучасних інформаційних технологій і ресурсів інтерактивного середовища мережі Інтернет. Електронний обмін даними – ключовий чинник ефективного розвитку електронної комерції. Усі документи, циркулюючі в системі ЕОД, є повними оригіналами паперових документів, а їх достовірність при аутентифікації гарантується електронним цифровим підписом.

Механізм інтернет-маркетингу як системи реалізації маркетингових стратегій компанії в нових умовах регіональної мережевої економіки дає змогу здійснювати стратегічну ринкову орієнтацію господарюючих підприємств на електронних ринках.

Головною метою застосування механізму Інтернет-маркетингу є не стільки впровадження нових маркетингових технологій, скільки створення стабільних і взаємовигідних торговельних відносин у середовищі регіональної мережевої економіки.

На нашу думку, реалізація маркетингової стратегії господарюючого підприємства має такі ознаки: реєстрація на різних пошукових машинах; інформування клієнтів за допомогою електронної пошти про нове представництво компанії (Інтернет-сайт компанії), а також розсилка прес-релізів з описом Інтернет-сайту компанії; установка зв'язку з аналогічними Інтернет-сторінками, зокрема спрямованими на подібну цільову групу споживачів; зазначення адреси Інтернет-сайту та електронної пошти на фірмових бланках компанії і візитних картках; реклама Інтернет-сайту в засобах масової інформації; включення електронної адреси в довідники типу "Жовті сторінки"; пропозиція знижок клієнтам, що замовляють товар у режимі он-лайн через Інтернет-сайт компанії.

Таким чином, інтерактивне середовище Інтернет фактично трансформує функції традиційного маркетингу в Інтернет-маркетинг, надаючи можливості потенційним клієнтам і партнерам підприємства самостійно приймати маркетингові рішення, а не займати пасивну позицію.

Механізм електронної паспортизації підприємств регіону є як ми вважаємо, ефективним механізмом управління регіональною мережевою економікою в частині забезпечення інформаційної підтримки господарюючих суб'єктів, а також їх партнерів по бізнесу і кінцевих споживачів.

Електронна паспортизація забезпечила б відкритість підприємницької діяльності в регіоні за допомогою формування централізованого інформаційного джерела для пошуку потенційних партнерів і клієнтів. Вона також створить необхідні умови для створення інформаційної інфраструктури, що забезпечує ведення своєрідних електронних формулярів суб'єктів економічної діяльності, а також надання довідкової інформації по цих суб'єктах органам державного управління і підприємцям як у сфері традиційного економічного середовища, так й електронної комерції.

Таким чином, розглянуті вище механізми ефективного управління розвитком регіональної мережевої економіки, сприятимуть підвищенню ефективності її розвитку, забезпечать нові можливості й конкурентні переваги регіональному бізнесу.

Доведено, що в умовах регіональної мережевої економіки швидкість інформаційного обміну між господарюючими суб'єктами та іншими соціально-економічними агентами збільшується в сотні разів порівняно із звичайним економічним середовищем, де функціонують традиційні системи інформаційного забезпечення, побудовані на основі паперових документів. Цією обставиною обумовлюється значне підвищення ефективності бізнесу господарюючих суб'єктів, що функціонують у регіональній мережевій економіці, і збільшення інформаційної прозорості, необхідної для моніторингу їх розвитку.

З урахуванням того, що сучасна економічна теорія практично ігнорує інформаційний аспект взаємодії господарюючих суб'єктів, запропоновано адекватний інструментарій дослідження мережових форм їх спільної діяльності в умовах регіональної мережевої економіки.

Отже, застосування на практиці результатів, отриманих в ході цього дослідження, сприятиме підвищенню ефективності розвитку регіонального бізнесу за допомогою впровадження сучасних Інтернет-технологій, а також обґрунтуванню механізмів управління регіональною мережевою економікою – новою формою регіональної економіки.

Література:

- Кулиряк В. Нова економіка та інформаційне суспільство: міжсистемне обґрунтування / В. Кулиряк // Психологія і суспільство. – 2002. – № 1. – С. 35–65.
- Пенькова І. В. Інформаційно-економічна модель сучасного суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: 08.00.01 "економічна теорія та історія економічної думки" / І. В. Пенькова. – Донецьк: Донец. нац. ун-т, 2007. – 35 с.
- Бобко В. В. Закономірності розвитку інформаційного ринку в сучасних умовах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.01 "економічна теорія та історія економічної думки" / В. В. Бобко. К.: нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2007. – 20 с.
- Конопльова І. О. Електронне врядування як інструмент удосконалення механізму управління економічними процесами регіону / І. О. Конопльова // Актуальні

проблеми економіки. – 2007. – № 10. – С. 127–133.

5. Манако О. В. інформаційне суспільство та ринок інформаційно-телекомунікаційних послуг: сучасний стан та перспективи розвитку / О. В. Манако // Економічно-математичне моделювання соціально-економічних систем. – 2005. – № 10. – С. 116–127.

Стаття надійшла до редакції 11.07.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"